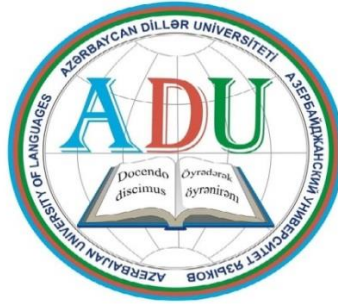

ISSN 2518-752X

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNIVERSİTETİ

Elmi Xəbərlər

Research Papers

Вестник

№3, 2022

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
12.01.01-ci il tarixli 132 sayılı əmri ilə
qrif verilmişdir.*

TƏSİSÇİ: AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNIVERSİTETİ

Redaksiya heyəti:

Abdullayev Kamal (baş redaktor)

*(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., akademik,
AMEA-nın həqiqi üzvü)*

Hacıyeva Aytən (baş redaktorun müavini)

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.f.d., dosent)

Abdiyeva Ədalət

(Azərbaycan Dillər Universiteti, s.f.d., dosent)

Əliyev Əzim

(Azərbaycan Dillər Universiteti, p.f.d., dosent)

Bəşirov Vidadi

(Azərbaycan Dillər Universiteti, p.f.d., dosent)

Cəfərov Amil

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.f.d., dosent)

İmanov Muxtar

*(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., akademik,
AMEA-nın həqiqi üzvü)*

İsmayilov Bilal

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., professor)

Kunina İrina

(Azərbaycan Dillər Universiteti, s.f.d., dosent)

Qaziyeva Məsməxanım

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., professor)

Sabitova Aynur

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., professor)

Şahmuradov Aqil

(Azərbaycan Dillər Universiteti, t.f.d., dosent)

Veysəlli Fəxrəddin

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., professor)

Zeynalov Əsgər

(Azərbaycan Dillər Universiteti, f.e.d., professor)

Məsləhətçi heyəti:

Bejenaru Lyudmila (Rumıniya)

(Yasski Universiteti, professor)

Bondarev Aleksandr (Rusiya)

(Moskva Dövlət Linqvistik Universiteti, professor)

Kovaşec Zoltan (Macarıstan)

(Budapeşt Dövlət Universiteti, professor)

Hartman Ziqlinde (Almaniya) (Osvalt fon

*Volkenştayn Cəmiyyəti, Azərbaycan Dillər
Universiteti, professor)*

Nesterov Aleksandr (Rusiya)

(Ural Federal Universiteti, professor)

Taraseviç Larisa (Belarus)

(Minsk Dövlət Linqvistik Universiteti, professor)

Sertkaya Osman (Türkiyə)

(İstanbul Dövlət Universiteti, professor)

Məsul katib: **Musayeva Afət**

(Azərbaycan Dillər Universiteti)

Korrektor: **Xanhüseynova Amalya**

(Azərbaycan Dillər Universiteti)

FOUNDER: AZERBAIJAN UNIVERSITY OF LANGUAGES

Editorial Board:

Abdullayev Kamal (editor-in-chief)
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
academician, corresponding member of ANAS)
Hajiyeva Aytan (deputy editor)
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Abdiyeva Adalet
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Aliyev Azim
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Bashirov Vidadi
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Jafarov Amil
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Imanov Mukhtar
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
academician, corresponding member of ANAS)

Ismayilov Bilal
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
professor)
Kunina Irina
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Gaziyeva Masmakhanum
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
professor)
Sabitova Aynur
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
professor)
Shahmuradov Agil
(Azerbaijan University of Languages, Phd.
assos.professor)
Veysalli Fakhraddin
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
professor)
Zeynalov Asgar
(Azerbaijan University of Languages, D.Sc.,
professor)

Advisory Board:

Bejenaru Ludmila (Romania)
(Yassky University, professor)
Bondarev Aleksandr (Russia)
(Moscow State Linguistic University, D.Sc.,
professor)
Kovashech Zoltan (Hungary)
(Budapest State University, D.Sc., professor)

Hartmann Sieglinde (Germany) (Osvalt von
Volkenstein, Azerbaijan University of Languages,
D.Sc., professor)
Nesterov Aleksandr (Russia)
(Ural Federal University, D.Sc., professor)
Tarasevich Larisa (Belarus)
(Minsk State Linguistic University, D.Sc., professor)
Sertkaya Osman (Turkey)
(Istanbul State University D.Sc., professor)

Executive Secretary: **Musayeva Afet**
(Azerbaijan University of Languages)

Proofreader: **Khanhuseynova Amalya**
(Azerbaijan University of Languages)

УЧРЕДИТЕЛЬ: АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ЯЗЫКОВ

Редакционный совет:

Главный редактор

Абдуллаев Камал д.ф.н.,акад.,
действительный член НАНА,
Азербайджанский Университет Языков

Заместитель главного редактора

Гаджиева Айтен к.ф.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Абдиева Адалет к.ф.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Алиев Азим к.п.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Баширов Видади к.п.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Вейселли Фахраддин д.ф.н., проф.,
Азербайджанский Университет Языков

Газиева Месмеханым д.ф.н., проф.,
Азербайджанский Университет Языков

Джафаров Амиль к.ф.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Зейналов Аскер д.ф.н., проф.,
Азербайджанский Университет Языков

Иманов Мухтар д.ф.н.,акад.,
действительный член НАНА,
Азербайджанский Университет Языков

Исмаилов Билал д.ф.н., проф.,
Азербайджанский Университет Языков

Кунина Ирина к.с.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Сабитова Айнура д.ф.н., проф.,
Азербайджанский Университет Языков

Шахмурадов Агиль к.и.н., доц.,
Азербайджанский Университет Языков

Экспертный совет:

Беженару Людмила проф. Ясски Университет,
Румыния

Хартманн Зигленде проф.,
Витсбургский Университет, Германия
Азербайджанский Университет Языков

Нестеров Александр проф., Уральский
Федеральный Лингвистический Университет,
Россия

Сергкая Осман проф, доктор наук,
Стамбульский Университет, Турция

Бондарев Александр проф.,
Московский Государственный Лингвистический
Университет, Россия

Ковашеч Золтан проф., Будапештский
Университет, Венгрия

Тарасевич Лариса проф.,
Минский Государственный Лингвистический
Университет, Белоруссия

Ответственный секретарь: **Мусаева Афет**
(Азербайджанский Университет Языков)

Корректор: **Хангусейнова Амалья**
(Азербайджанский Университет Языков)

MÜNDƏRİCAT

DİLÇİLİK

Şaban Şabanov (ADU)

KONYUNKTİV ZAMAN FORMALARININ DÜZƏLDİLMƏSİ VƏ İŞLƏDİLMƏSİ
(İNDİKATİV ZAMAN FORMALARI İLƏ MÜQAYİSƏDƏ).....14

Mehriban Hüseynova (ADU)

KONTEKSTUAL PRAQMATİKA VƏ İNGİLİS ÜNSİYYƏT KLİŞELƏRİ.....24

Bənövşə Məmmədova (ADU)

BİLİNGVİSTİK DİL KİMLİYİNİN VERBAL-SEMANTİK REALLAŞMA
SPESİFİKLİYİNƏ DAİR (ƏLƏVİYYƏ BABAYEVANIN ƏSƏRLƏRİNİN
DİLİNƏ İSTİNADƏN).....30

Fazil Əhmədov (ADU)

ORTA ƏSRLƏR AZƏRBAYCAN YAZILI ABİDƏLƏRİNİN LEKSİKASI HAQQINDA
BƏZİ QEYDLƏR.....36

Gülnarə Qurbanova (ADU)

QLOBALLAŞAN CƏMİYYƏTDƏ SLƏNQ ANLAYIŞININ ARAŞDIRILMASI.....42

Gülşən Məmmədli (ADU)

İNGİLİS VƏ AZƏRBAYCAN POETİK MƏTNLƏRİNDƏ MƏNSUBİYYƏT
MƏSƏLƏSİNİN SİNTAKTİK ÜSLUBİ CƏHƏTLƏRİ.....45

Jalə İlyasova (ADU)

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ ŞƏXS ADLARININ FORMALAŞMASI TARİXİ.....50

Natavan Baxşəliyeva (ADU)

MÜASİR AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ FEİL ŞƏKİLLƏRİNDƏ
QRAMMATİK SİNONİMLİK.....55

Nərgiz Səlimova (ADU)

AMERİKA SLƏNQİ VƏ ONUN FORMALAŞMA YOLLARI.....62

Nigar Rəhmanova (ADU)

ÜSLUBUN FUNKSIONAL NİTQ NÖVÜ KİMİ MÜƏYYƏNLƏŞMƏSİ..... 68

Rəfanə İsayeva (ADU)

MƏTNİN KATEQORİYALARI.....72

Samid Nəsirov (ADU)

XXI ƏSR FRANSIZ DANIŞIQ DİLİNDƏ ARQO.....78

Samirə Musəvi (ADU)

ŞUŞA İLƏ BAĞLI SİYASİ MƏTNLƏRDƏ İMPLİSİT FORMALARIN
İFADƏ VASİTƏLƏRİ.....82

Səyyarə Qəhrəmanova, Sevinc Rəhmanova (ADU)

ALMAN VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ MƏSDƏR FORMALARI ARASINDA
FƏRQLƏRİN ARAŞDIRILMASI.....86

Vüsalə Məmmədova (ADU)

REKLAM DİSKURSUNDA METAFORA EKSPRESSİV İFADƏ VASİTƏSİ KİMİ.....91

Aynurə Xanlarova (SDU)

İNGİLİS DİLİNDƏ ADYEKTİV FRAZEOLÖJİ VAHİDLƏRİN STRUKTUR-SEMANTİK
TƏHLİLİ VƏ ONLARIN AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ QARŞILIĞI.....98

<i>Xədicə Əyyubova (ADU)</i>	
YAZILI TƏRCÜMƏNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ HAQQINDA.....	106
<i>Aytən Yadigarova (ADU)</i>	
AZƏRBAYCAN DİLİ VƏ DİLÇİLİYİNİN İNKİŞAFI VƏ TƏBLİĞİ HAQQINDA PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN TÖVSIYƏLƏRİ.....	112
<i>Feruza Musayeva</i>	
(<i>Özbəkistan Milli Elmlər Akademiyasının Dil, Ədəbiyyat və Folklor İnstitutu</i>)	
ÖZBƏK DİLİNİN DİALEKTİK ADLANDIRILMASINDA ONOMATOPOEİA.....	118

ƏDƏBİYYAT

<i>Heyran Amanova (ADU)</i>	
SABİR RÜSTƏMXANLININ PUBLİSİSTİKASI MÜSTƏQİLLİK DÖVRÜNDƏ.....	123

METHODİKA

<i>Aidə Xanbutayeva (ADU)</i>	
MƏSAFƏDƏN TƏHSİL SİSTEMİNDƏ MÜƏLLİM VƏ TƏLƏBƏLƏRİN VƏZİFƏLƏRİ.....	128
<i>Arzu Suleymanova (QKU)</i>	
ORTA ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİNDƏ LAYİHƏ METODU İLƏ XARİCİ DİLİN TƏDRİSİNDƏ MÜƏLLİMLƏRİN VƏ ŞAĞİRDƏLƏRİN ROLU.....	133
<i>Gəray Yusifov, Aynur Həsənova (ADU)</i>	
XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİNDƏ ANA DİLİNİN ROLU (İNGİLİS DİLİ MATERIALLARI ƏSASINDA).....	138
<i>Vüsalə Babayeva (ADU)</i>	
XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİNDƏ AUTENTİK MATERIALLARIN ROLU.....	143
<i>Nuriyyə Əkbərova, Şəlalə Məmmədova (Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitut)</i>	
DİLİN LİNQVO-DİDAKTİK ƏSASLARLA ÖYRƏNİLMƏSİNƏ SİSTEMLİ-STRUKTUR YANAŞMA.....	148
<i>Sevinc Mehdiyeva (BSU)</i>	
RUS DİLİNİN XARİCİ DİL KİMİ TƏDRİSİ PROSESİNDƏ ARA SÖZLÜ SADƏ CÜMLƏLƏRİN ÖYRƏDİLMƏSİ.....	151

PEDAQOGİKA

<i>Aydan Yaralıyeva (ADPU)</i>	
İNKLÜZİV UŞAQ BAĞÇALARINDA ZƏİF GÖRƏN UŞAQLARLA APARILAN TƏRBİYƏ İŞİNİN ƏSAS XÜSUSİYYƏTLƏRİ.....	158
<i>Minəvvər Məmmədova, Alfiyə Davutova, Aytən Hüseynova</i>	
(<i>Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitut</i>)	
MÜƏLLİMİN MÜASİR CƏMİYYƏTDƏ YERİ.....	163
<i>Nabat Əhmədova (BDU)</i>	
QƏDİM ŞƏRQ ÖLKƏLƏRİNDƏ MƏKTƏBİN TƏŞƏKKÜLÜ VƏ İNKİŞAFI.....	171
<i>Nərrin Əliyeva (BDU)</i>	
YENİYETMƏ VƏ GƏNCLƏRİN MİLLİ-MƏNƏVİ TƏRBİYƏSİNDƏ MÜHÜM AMİL.....	179

Nərmən Nadirzadə (BDU)

MÜASİR İDARƏETMƏYƏ İNNOVATİV YANAŞMANIN PEDAQOJİ MƏSƏLƏLƏRİ.....	183
---	-----

Təranə Axundova (MAA)

TƏHSİLDƏ İNNOVATİV FƏALİYYƏTİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ.....	191
--	-----

PSİXOLOGİYA

Əzim Əliyev (ADU)

NİZAMİ GƏNCƏVİ YARADICILIĞINDA AİLƏ DƏYƏRLƏRİ.....	198
--	-----

Riza Xəlilova (M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialı)

AKADEMİK M.P.ŞETİNİN MƏKTƏBİNDƏ KOSMİZM İDEYALARI.....	203
--	-----

İCTİMAİ ELMLƏR

Emiliya Xudiyeva (ADU)

İSRAİLİN SOSIAL-SİYASİ HƏYATINDA DİN AMİLİ.....	210
---	-----

Esmira Rəhimova (Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi)

ŞUŞA XIX-XX ƏSRİN ƏVVƏLƏRİNDƏ.....	214
------------------------------------	-----

Günay Feyziyeva (ADU)

İSRAİLDƏ SİONİZM QURUCULUĞU DÖVRÜNDƏ GENDERİN FORMALAŞMASI TARİXİ.....	222
---	-----

TİBBİ BİLİKLƏR

Zülfüyyə Tağıyeva (ADU)

İNSAN ORQANİZMİNİN ANTİOKSİDANT AKTİVLİYİ.....	227
--	-----

PERSONALİLƏR

YUSİF VƏZİR ÇƏMƏNZƏMİNİ – 135.....	232
------------------------------------	-----

XRONİKA.....	234
--------------	-----

CONTENTS

LINGUISTICS

<i>Shaban Shabanov (AUL)</i>	
FORMING AND USING THE SUBJUNCTIVE TENSES (COMPARED WITH INDICATIVE MOOD).....	14
<i>Mehriban Huseynova (AUL)</i>	
CONTEXTUAL PRAGMATICS AND ENGLISH COMMUNICATIVE CLICHES.....	24
<i>Banovsha Mammadova (AUL)</i>	
ABOUT THE SPECIFICATION OF VERBAL-SEMANTIC REALIZATION OF BILINGUAL LANGUAGE IDENTITY (REFERRING TO THE LANGUAGE OF ALAVIYYA BABAYEVA'S WORKS).....	30
<i>Fazil Ahmadov (AUL)</i>	
SOME NOTES ON THE LEXICON OF WRITTEN MONUMENTS OF AZERBAIJAN IN MIDDLE AGES.....	36
<i>Gulnara Gurbanova (AUL)</i>	
THE STUDY OF THE CONCEPT OF SLANG IN A GLOBALIZING SOCIETY.....	42
<i>Gulshan Mammadli (AUL)</i>	
SYNTACTIC AND STYLISTIC ASPECTS OF THE ISSUE OF POSSESSION IN ENGLISH AND AZERBAIJANI POETIC TEXTS.....	45
<i>Jala Ilyasova (AUL)</i>	
HISTORY OF FORMATION OF PERSONAL NAMES IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE.....	50
<i>Natavan Bakhshaliyeva (AUL)</i>	
GRAMMATICAL SYNONYMY IN VERB CATEGORIES IN MODERN AZERBAIJANI.....	55
<i>Nargiz Salimova (AUL)</i>	
AMERICAN SLANG AND WAYS OF ITS FORMATION.....	62
<i>Nigar Rahmanova (AUL)</i>	
STYLE IDENTIFICATION AS A TYPE OF FUNCTIONAL SPEECH.....	68
<i>Rafana Isayeva (AUL)</i>	
TEXT CATEGORIES.....	72
<i>Samid Nasirov (AUL)</i>	
SLANG IN FRENCH SPOKEN LANGUAGE IN THE 21ST CENTURY.....	78
<i>Samira Musavi (AUL)</i>	
THE MEANS OF EXPRESSION OF THE IMPLICIT FORMS IN POLITICAL TEXTS RELATED TO SHUSHA.....	82
<i>Sayyara Gahramanova, Sevinj Rahmanova (AUL)</i>	
INVESTIGATION OF DIFFERENCES BETWEEN INFINITIVE FORMS IN GERMAN AND AZERBAIJANI LANGUAGES.....	86
<i>Vusala Mammadova (AUL)</i>	
METAPHOR AS AN EXPRESSIVE MEANS IN ADVERTISING DISCOURSE.....	91
<i>Aynura Khanlarova (SSU)</i>	
STRUCTURAL-SEMANTICAL ANALYSIS OF ADJECTIVAL PHRASEOLOGICAL UNITS IN ENGLISH AND THEIR CORRESPONDENCE IN AZERBAIJANI.....	98

<i>Khadija Eyyubova (AUL)</i>	
ABOUT EVALUATION OF WRITTEN TRANSLATION.....	106
<i>Ayten Yadigarova (AUL)</i>	
PRESIDENT ILHAM ALIYEV'S RECOMMENDATIONS ABOUT THE DEVELOPMENT AND PROMOTION OF AZERBAIJANI LANGUAGE AND LINGUISTICS.....	112
<i>Feruza Musayeva (Institute of Uzbek Language, Literature and Folklore of the Uzbekistan Academy of Sciences)</i>	
ONOMATOPEIA IN THE UZBEK DIALECTAL NOMINATION.....	118

LITERATURE

<i>Heyran Amanova (AUL)</i>	
SABIR RUSTAMKHANLI'S PUBLICISM DURING THE INDEPENDENCE PERIOD.....	123

METHODICS

<i>Aida Khanbutayeva (AUL)</i>	
RESPONSIBILITIES OF TEACHERS AND STUDENTS IN THE DISTANCE EDUCATION SYSTEM.....	128
<i>Arzu Suleymanova (WCU)</i>	
THE ROLE OF TEACHERS AND STUDENTS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING BY PROJECT METHOD IN SECONDARY SCHOOLS.....	133
<i>Garay Yusifov, Aynur Hasanova (AUL)</i>	
ROLE OF THE MOTHER TONGUE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING (BASED ON THE MATERIALS OF ENGLISH LANGUAGE).....	138
<i>Vusala Babayeva (AUL)</i>	
THE ROLE OF AUTHENTIC MATERIALS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING.....	143
<i>Nuriya Akbarova, Shalala Mammadova (Military Institute named after Heydar Aliyev)</i>	
SYSTEMATICALLY-STRUCTURAL APPROACH ING COGNITION AND THEIR DEVELOPING IN LEARNING LINGVO-DIDACTICAL ASPECTS OF LANGUAGE.....	148
<i>Sevinj Mehdiyeva (BSU)</i>	
TEACHING SIMPLE SENTENCES WITH INTRODUCTORY WORDS IN PRACTICAL CLASSES OF RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE.....	151

PEDAGOGICS

<i>Aydan Yaraliyeva (ASPU)</i>	
THE MAIN FEATURES OF EDUCATIONAL WORK WITH VISUALLY IMPAIRED CHILDREN IN INCLUSIVE KINDERGARTENS.....	158
<i>Minavvar Mammadova, Alfiya Davutova, Aytan Huseynova (Military Institute named after Heydar Aliyev)</i>	
THE ROLE OF TEACHER IN MODERN SOCIETY.....	163

<i>Nabat Ahmadova (BSU)</i>	
CREATION AND DEVELOPMENT OF THE SCHOOL IN THE COUNTRIES OF THE ANCIENT EAST.....	171
<i>Narmin Aliyeva (BSU)</i>	
AN IMPORTANT FACTOR OF NATIONAL AND SPIRITUAL EDUCATION OF ADOLESCENTS AND YOUTH.....	179
<i>Narmin Nadirzadeh (BSU)</i>	
PEDAGOGICAL ESSENCE OF THE INNOVATIVE APPROACH TO MODERN MANAGEMENT.....	183
<i>Tarana Akhundova (NAA)</i>	
IMPROVEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY IN EDUCATION.....	191

PSYCHOLOGY

<i>Azim Aliyev (AUL)</i>	
FAMILY VALUES IN NIZAMI GANJAVI'S CREATIVITY.....	198
<i>Riza Khalilov (Baku branch of Moscow State University named after M.V. Lomonosov)</i>	
IDEAS OF COSMISM IN THE SCHOOL OF ACADEMICIAN M.P.SCHETININ.....	203

SOCIAL SCIENCES

<i>Emiliya Khudiyeva (AUL)</i>	
THE RELIGIOUS FACTOR IN THE SOCIO-POLITICAL LIFE OF ISRAEL.....	210
<i>Esmira Rahimova (National Museum of History of Azerbaijan)</i>	
SHUSHA IN THE EARLY XIX-XX CENTURIES.....	214
<i>Gunay Feyziyeva (AUL)</i>	
HISTORY OF GENDER FORMATION IN ISRAEL DURING THE ESTABLISHMENT OF ZIONISM.....	222

MEDICAL SCIENCES

<i>Zulfiyya Taghiyeva (AUL)</i>	
ANTIOXIDANT ACTIVITY OF THE HUMAN BODY.....	227

BIG NAMES

YUSIF VAZIR CHAMANZAMINLI –135.....	232
UNIVERSITY LIFE.....	234

ОГЛАВЛЕНИЕ

ЛИНГВИСТИКА

Шабан Шабанов (АУЯ)

ОБРАЗОВАНИЕ И УПОТРЕБЛЕНИЕ КОНЪЮНКТИВА (СРАВНЕНИЕ С ИЗЪЯВИТЕЛЬНОМ НАКЛОНЕНИЕМ).....	14
--	----

Мехрибан Гусейнова (АУЯ)

КОНТЕКСТНАЯ ПРАГМАТИКА И АНГЛИЙСКИЕ КОММУНИКАТИВНЫЕ КЛИШЕ.....	24
---	----

Бановиша Мамедова (АУЯ)

О СПЕЦИФИЧНОСТИ ВЕРБАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ РЕАЛИЗАЦИИ БИЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ (НА ОСНОВЕ ЯЗЫКА ПРОИЗВЕДЕНИЙ АЛАВИИ БАБАЕВОЙ).....	30
--	----

Фазиль Ахмедов (АУЯ)

НЕКОТОРЫЕ ЗАМЕТКИ О ЛЕКСИКЕ ПИСЬМЕННЫХ ПАМЯТНИКОВ СРЕДНИХ ВЕКОВ АЗЕРБАЙДЖАНА.....	36
--	----

Гюльнара Гурбанова (АУЯ)

ИЗУЧЕНИЕ КОНЦЕПЦИИ СЛЕНГА В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМСЯ ОБЩЕСТВЕ.....	42
--	----

Гюльшан Мамедли (АУЯ)

СИНТАКСИЧЕСКИЕ И СТИЛИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КАТЕГОРИИ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ В АНГЛИЙСКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ.....	45
--	----

Жаля Илясова (АУЯ)

ИСТОРИЯ ОБРАЗОВАНИЯ ЛИЧНЫХ ИМЕН В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	50
---	----

Натаван Бахшалиева (АУЯ)

ГРАММАТИЧЕСКАЯ СИНОНИМИЯ В КАТЕГОРИИ НАКЛОНЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	55
---	----

Наргиз Салимова (АУЯ)

АМЕРИКАНСКИЙ СЛЕНГ И ПУТИ ЕГО ФОРМИРОВАНИЯ.....	62
---	----

Нигяр Рахманова (АУЯ)

ОПРЕДЕЛЕНИЕ СТИЛЯ КАК РАЗНОВИДНОСТЬ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ РЕЧИ.....	68
---	----

Рафана Исаева (АУЯ)

КАТЕГОРИИ ТЕКСТА.....	72
-----------------------	----

Самид Насиров (АУЯ)

АРГО ВО ФРАНЦУЗСКОМ РАЗГОВОРНОМ ЯЗЫКЕ 21-ГО ВЕКА.....	78
---	----

Самира Мусави (АУЯ)

СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ИМПЛИЦИТНЫХ ФОРМ В ПОЛИТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ, СВЯЗАННЫХ С ШУШОЙ.....	82
---	----

Саяра Кахраманова, Севиндж Рахманова (АУЯ)

ИССЛЕДОВАНИЕ РАЗЛИЧИЙ МЕЖДУ ФОРМАМИ ИНФИНИТИВА В НЕМЕЦКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКАХ.....	86
--	----

Вусаля Мамедова (АУЯ)	
МЕТАФОРА КАК ЭКСПРЕССИВНОЕ СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ В РЕКЛАМНОМ ДИСКУРСЕ.....	91
Айнура Ханларова (СГУ)	
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ АДЪЕКТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И ИХ СООТВЕТСТВИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	98
Хадижа Эюбова (АУЯ)	
ОЦЕНКА ПИСЬМЕННОГО ПЕРЕВОДА.....	106
Айтен Ядигарова (АУЯ)	
РЕКОМЕНДАЦИИ ПРЕЗИДЕНТА ИЛХАМ АЛИЕВА О РАЗВИТИИ И ПОПУЛЯРИЗАЦИИ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА И ЯЗЫКОЗНАНИЯ.....	112
Феруза Мусаева (Институт узбекского языка, литературы и фольклора АН РУз)	
ОНОМАТОПЕЯ В УЗБЕКСКОЙ ДИАЛЕКТАЛЬНОЙ НОМИНАЦИИ.....	118

ЛИТЕРАТУРА

Хейран Аманова (АУЯ)	
ПУБЛИЦИСТИКА САБИРА РУСТАМХАНЛЫ В ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ.....	123

МЕТОДИКА

Аида Ханбутаева (АУЯ)	
ОБЯЗАННОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ И ОБУЧАЮЩИХСЯ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	128
Арзу Сулейманова (ЗКУ)	
РОЛЬ УЧИТЕЛЕЙ И УЧАЩИХСЯ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ МЕТОДОМ ПРОЕКТОВ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....	133
Гярай Юсифов, Айнура Гасанова (АУЯ)	
РОЛЬ РОДНОГО ЯЗЫКА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ (НА МАТЕРИАЛАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА).....	138
Вусаля Бабаева (АУЯ)	
РОЛЬ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ.....	143
Нурия Акперова, Шалала Мамедова (Военный Институт имени Гейдара Алиева)	
СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЫЙ ПОДХОД В ПОЗНАНИИ И ЕГО ПРОЯВЛЕНИЕ В ИЗУЧЕНИИ ЛИНГВО-ДИДАКТИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ ЯЗЫКА.....	148
Севиндж Мехдиева (БСУ)	
ОБУЧЕНИЕ ПРОСТЫМ ПРЕДЛОЖЕНИЯМ С ВВОДНЫМИ СЛОВАМИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ.....	151

ПЕДАГОГИКА

Айдан Яралиева (АГПУ)

ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ С НАРУШЕНИЕМ ЗРЕНИЯ В ИНКЛЮЗИВНЫХ ДЕТСКИХ САДАХ.....158

Минаввар Мамедова, Альфия Давутова, Айтен Гусейнова

(Военный Институт имени Гейдара Алиева)

РОЛЬ ПЕДАГОГА В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.....163

Набат Ахмедова (БГУ)

СОЗДАНИЕ И РАЗВИТИЕ ШКОЛЫ В СТРАНАХ ДРЕВНЕГО ВОСТОКА.....171

Нармин Алиева (БГУ)

ВАЖНЫЙ ФАКТОР НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНОГО ВОСПИТАНИЯ ПОДРОСТКОВ И МОЛОДЕЖИ.....179

Нармин Надирзаде (БГУ)

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА К СОВРЕМЕННОМУ МЕНЕДЖМЕНТУ.....183

Тарана Ахундова (НАА)

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИННОВАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ.....191

ПСИХОЛОГИЯ

Азим Алиев (АУЯ)

СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ В ТВОРЧЕСТВЕ НИЗАМИ ГЯНДЖЕВИ.....198

Риза Халилов (Филиал МГУ им. М.В.Ломоносова в городе Баку)

ИДЕИ КОСМИЗМА В ШКОЛЕ АКАДЕМИКА М.П. ЩЕТИНИНА.....203

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

Эмилия Худиева (АУЯ)

РОЛЬ РЕЛИГИОЗНЫХ ФАКТОРОВ В ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ ИЗРАИЛЯ.....210

Эсмира Рагимова (Национальный Музей Истории Азербайджана)

ШУША В XIX- НАЧ. XX ВВ.214

Гюнай Фейзијева (АУЯ)

ИСТОРИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛА В ИЗРАИЛЕ ВО ВРЕМЯ УСТАНОВЛЕНИЯ СИОНИЗМА.....222

МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ

Зульфия Тагиева (АУЯ)

АНТИОКСИДАНТНАЯ АКТИВНОСТЬ ОРГАНИЗМА.....227

ПЕРСОНАЛИИ

ЮСИФ ВЕЗИР ЧЕМЕНЗЕМИНЛИ – 135.....232

ХРОНИКА.....234

Nərgiz Səlimova
Azərbaycan Dillər Universiteti

AMERİKA SLƏNQİ VƏ ONUN FORMALAŞMA YOLLARI

Açar sözlər: *sləng, Amerikan variantı, qeyri-ədəbi dil, sosial dialektlər*

Keywords: *slang, American variant, non-literary language, social dialects*

Ключевые слова: *сленг, Американский вариант, нелитературный язык, социальные диалекты*

İngilis dilinin Amerika qitəsində, indiki ABŞ ərazisində yayılması XVII əsrin əvvəllərində, “May flauer” gəmişi ilə qitəyə ilk ingilis köçkünlərinin gəlib, burada məskunlaşdığı vaxta təsadüf edir. Həmin dilin Amerika variantının intensiv formalaşması isə İstiqlal müharibəsindən sonra, yəni koloniyalar özlərini müstəqil dövlət bəyan elan edəndən sonra başlayır. Bu da təsadüfi deyil. Metropolianın asılılığından qurtaran əhali özünü tədricən ayrıca xalq kimi dərk etməyə, özünün bir xalq kimi bariz özəllikləri ilə seçilən dilini formalaşdırmağa başladı. Bu proses xeyli mürəkkəb və müxtəlif təsirlər altında getmişdi. Nəzərə alsaq ki, Yeni torpaqlara yalnız ingilisdillilər köçmürdülər və bu köç prosesi bir mərhələdən ibarət olmayıb, dili və dini ilə fərqlənən xalqların nümayəndələri də daha yaxşı güzəran axtarışında bu torpaqlara gəlirdilər. Kolonistlər arasında ispan və fransız dili daşıyıcıları, niderland, alman, norveç, kelt dillərinin nümayəndələri də az deyildi. Əlbəttə, onlar yeni ərazilərdə hakim dil olan ingilis dilindən istifadə edirdilər. Bununla yanaşı özləri də, öz ləhcələri, danışq tərz, müəyyən dərəcədə leksik ehtiyatları ilə ABŞ-ın ingilis dilinin bəzi tendensiyalarına təsir edirdilər. Bununla yanaşı, qitənin əzəli əhalisi – çoxsaylı hindu tayfaları ilə təmas da, az da olsa, dilə təsir etmişdi.

Digər tərəfdən, məskunlaşma qeyri-bərabər gedirdi. Dini icmalar ayrıca məskən salır və onların mədəni inkişafı da xeyli fərqli olmuşdu. Şimal bölgədə yerləşən koloniyalar (Yeni İngiltərə) daha çox protestant ingilislər tərəfindən yarıdılmışdı. Müxtəlif dilli əhali tərəfindən məskunlaşdırılan ərazilərdə ingilis dili əsas ünsiyyət vasitəsi olsa da, başqa dillər burada istifadədə olan ingilis dilini bu və ya digər dərəcədə fonetika, leksika baxımından zənginləşdirir. Və bu dillərdən alınmaları sözün əsl mənasında sləng adlandırmaq olar. Qeyd etmək lazımdır ki, bu slənglərin çoxu artıq ingilis dilinin Amerika variantının ədəbi dilinə daxil olmuşdur və onları bir çox hallarda sləngə aid etmək olmur, daha doğrusu onların dildə statusu dəyişildikdən sonra onlar sləng kimi qavranılır.

Kolonistlərin həyat şəraiti və məişəti də dilə xüsusi təsir göstərmişdi. Belə ki, başqa iqlim, təbiət, mühit, məişət yerli ingilis dilində yeni söz və anlayışların yaranmasına və ya artıq dildə mövcud olan söz və anlayışların yeni predmet və hadisələrə uyğunlaşdırılmasına rəvac vermişdir. Məhz Amerikada yaranmış, lakin İngiltərədə yayılmamış sözlərə Şimali Amerika qitəsində yayılmış bitki və heyvan

adlarını (məsələn, “moose”), ABŞ-ın dövlət və siyasi quruluşu ilə bağlı müxtəlif hadisələrin adlarını (“dixiecrat”), amerikalıların məişəti ilə bağlı olanları (“drugstore”) aid etmək olar.

Bir qrup sözlər var ki, onlardan həm İngiltərədə, həm də ABŞ-da istifadə edilir, amma onların mənalarından yalnız biri Amerika üçün spesifikdir. Məsələn, “market” (ərzaq mağazası mənasında), “career” (peşəkar, peşə). “Faculty” sözü İngiltərədə “fakültə”, Amerikada isə “professor-müəllim heyəti” mənasında işlədilir. “Pavement” ingilislərdə “səki”ni, amerikalılarda “döşənmiş yolu” bildirir. Bir qrup sözlər var ki, onlar Amerikada ümumişləkdir, lakin İngiltərədə köhnəlmiş sözlərə və ya şivə sözlərinə aid edirlər. Məsələn, “fall” (payız), “apartment” (mənzil), “tardy” (gecikmiş), “railroad” (dəmir yolu), “subway” (metro) və s.

İngilislər öz sabiq koloniyalarını tərk etsələr də, dilləri orada qaldı. Və ingilis dili Avropa ilə bağlılığını itirərək, yerli mədəniyyətə müraciət etdi. Ölbəttə, bu istər-istəməz dilin özünə də təsir etdi.

Amerikadakı ingilis koloniyalarında bu təsir Afrika, Asiya, Avstraliya və s. müstəmləkələrdəkindən ciddi fərqli idi. Əgər bu qitələrdə ingilis dilinin özü çoxsaylı yerli dillər və ləhcələrin təsiri altında assimilyasiyaya uğrayırdısa (əsasən tələffüz baxımından), Amerikada yerli əhəlinin dili/dilləri Amerika ingiliscəsinə ciddi təsir göstərə bilməmişdi, burada dillə bağlı proseslər xeyli fərqli getmişdi.

Bir ştatın ingilis dili digər ştatın ingilis dilindən az və ya çox fərqlənir. Bu dəyişikliklər hər konkret şəraitdə milli, irqi və mədəni amillərin təsiri altında meydana gəlmişdir. Məsələn, Texasda ispan dilinin təsiri aşkar hiss olunur. Bunun da əsas səbəbi yalnız ştatın Meksika ilə qonşuluqda olması ilə deyil, həmin ərazinin XIX əsrin ortalarına qədər Meksikanın tərkibində olması və ispan dilinin həmin ərazidə uzun müddət aparıcı yerdə olması ilə izah oluna bilər. Bu, ştatın ingilis dilinin tələffüzü, qrammatikası, müəyyən leksik qatında özünü bariz göstərir.

Qeyri-ədəbi dil vahidləri, ingilis dil məkanında isə xüsusilə slənqlər, dünyanın dil mənzərəsinin yaradılmasında müstəsna rol oynayırlar, çünki qeyri-ədəbi dil daha çox şifahi nitqdə istifadə olunur və canlı ünsiyyətdə kommunikasiya prosesini sürətləndirir, qarşılıqlı anlaşmanı asanlaşdırır. Dil insan və dünya arasında vasitəçi kimi çıxış etdiyindən əşyavi dünyanı obyektivləşdirir, koqnitiv məkanda onun mənzərəsini yaradır və həmin mənzərənin digər dil daşıyıcılarına çatdırılmasını mümkün edir.

Maraqlıdır ki, slənq sözü yalnız standart vahidlərlə müqayisədə fərqləndirmək olar, çünki slənqin fərqli xüsusiyyətləri yalnız müqayisədə aşkar edilə bilər, yəni ədəbi standart olmasa, slənq də olmazdı.

Ədəbi və qeyri-ədəbi dil anlayışları ilə yanaşı loru dili anlayışı da kifayət qədər geniş işlədilir. Bu dilə ədəbi normadan kənara çıxan və aşağı üslub əlamətləri olan sözlər, ifadələr, sözdüzəltmə və sözdəyişmə formaları, tələffüz aid edilir. Bu isə göstərir ki, dili nəzərdən keçirəndə loru dil vahidlərini də, başqa qeyri-standart vahidlər kimi, müəyyən ekspressiv ünsiyyət səviyyəsinə – aşağı üsluba aid etmək olar.

Slənqlərə fərqli yanaşmalar var və hətta, sözün geniş mənasında, loru sözlərinin çox qismini, dar sahədə işlədilən və əhatə dairəsini genişləndirmək perspektivi olmayan dil vahidlərini (arqo, jarqon, peşə sözləri, vulqar sözlər) çıxmaq şərtilə, slənqlərə aid etmək olar.

Digər tərəfdən, qeyd olunan leksik qatlardan başqa, loru dilinin dil mikrosistemləri statusunda olan mövcudluq formaları (sosial dialektlər, arqo, peşə jarqonu, şəhər yarım dialekti və s.) fərqləndirilir ki, son nəticədə onlar makrosistemə daxil olur.

Loru dilinin funksiyası gündəlik, məişət ünsiyyəti vasitəsi olmaqdır. Bu da onun tərkibində konkret məişət, emosional, ifadəli leksikanın əsas yer almasına rəvac vermişdir. Loru dili ədəbi dilin söz və ifadələri hesabına zənginləşir, amma bu söz və ifadələr çox vaxt təhrif olunmuş, düzgün olmayan formada mənimsənilir. Bizim dövrümüzdə loru dili bədii ədəbiyyatda canlı danışiq dilini çatdırmaq, personajların nitq xarakteristikası vasitəsi, onların sosial mənsubiyyətini, savadının aşağı səviyyədə olmasını və s. çatdırmaq məqsədilə işlədilir. Loru dilindən cinsindən asılı olmayaraq həm cavanlar, həm də yaşlı nəslin nümayəndələri istifadə edirlər.

İngilis-amerikan lüğətlərində “Nonstandart” və “Substandart” (“Sub-standart”) terminləri verilir, lakin onlar “incorrect” kimi nəzərdən keçirilir və standart dilin normalarına qarşı qoyulur: “Substandart – Using speech sounds or forms differing markedly from so-called STANDART LANGUAGE, and often labelled vulgar or incorrect... Partial synonyms: Colloquial, Slang, Vulgarism” (“Substandart – STANDART DİL adlanandan xeyli fərqli, çox vaxt qrammatik baxımdan düzgün olmayan və stilistik “aşağı” markalanmış nitq səsləri və formalarından istifadədir. “Danışiq”, “vulqar” və “slənq” kimi anlayışlar sinonimikdir”) [4, s.210].

Slənqin elmi baxımdan xeyli maraqlı şərhini Stüart B.Fleksnerdə görürük. “Amerika slənqi lüğəti”nin müəlliflərindən biri olan Fleksner lüğətə girişində yazır: “Bu lüğətin adına çıxarılmış Amerika slənqi termini əhalinin nisbətən geniş qatı tərəfindən istifadə olunan və onlar üçün anlaşılıq olan, lakin çoxlarının fikrincə, nitqdə “yaxşı”, rəsmi istifadəyə yaramayan söz və ifadələrdir”. Stüart B.Fleksnerin məqaləsində maraqlı məqamlar var. Müəllif yazır ki, “orta amerikalı”nın ümumi lüğət ehtiyatı təxminən 10000-20000 sözdən ibarətdir. Bunlardan təxminən 2000 söz slənqə aiddir. Deməli, qeyd olunan lüğət tərkibinin 10-20%-ni slənqlər təşkil edir. Amma qeyd etmək lazımdır ki, Stüart B.Fleksnerin sözlərinə görə, onlar tam həcmdə “orta amerikalı”ya məlum olsa da, real nitq praktikasında o slənqlərin hamısı istifadə olunmur. Gəldiyi nəticələri müəllif aşağıdakı verilənlərlə təsdiqləyir. ABŞ-ın ingilis dilinin tərkibində slənqə aid edilən 10000 və onun növlərinə (peşə slənqi, jarqonizmlər, arqo, zarafat atmaca ifadələri) aid edilən 35000 söz və ifadələr var.

Amerika leksikoqrafı S.Fleksner hesab edir ki, “slənq ümumiyyətlə vulqar konnotasiyalardan uzaqdır, onun özündə çoxlu tabu və evfemizmlər var” [3, s.70].

Fərqləndirici əlamətlərinin çoxluğu və “slənq” anlayışının özünün şərtliliyinə görə dilçilərin və nitq psixoloqlarının bir qismi ümumiyyətlə başqa anlayışlara müraciət etməyə, slənq terminini işlətməməyə çalışırlar. Amma bir halda ki, ingilis və Amerika lüğətlərinin hamısında “si.” (slənq) qeydi var, istər-istəməz bu anlayışın nəyi bildirdiyini başa düşməyə, onun mahiyyətini anlamağa ehtiyac var. İngilis və Amerika dilçilərinin özləri də “slənq” anlayışının çox geniş olduğunu dərk edir, lakin ondan istifadə etməyi davam etdirirlər.

Bütövlükdə slənq dedikdə bariz emosional-qiymətləndirmə çalarlılığı ilə səciyyələndirilən danışiq leksikası nəzərdə tutulur. Porter Q.Perrin slənq məfhumu altında həm standart, həm də qeyri-standard ingilis dilində istifadə edilən canlı,

ifadəli, müasir dili başa düşür. O yazır: “Bacarıqla istifadə edildikdə slənq istənilən adamın nitqini canlı və parlaq edir”. Bununla belə Porter Q.Perrin bildirir ki, sözlərin də həyat müddəti var və slənq də müəyyən vaxtdan sonra köhnəlir, ilkin tərəvətini və orijinallığını itirir. Əgər müasir yazıçı və jurnalist bu amili nəzərə almırsa, müəllifin əsərində, məsələn, 20-ci illərin slənqi işlədilsə, o, oxucu üçün yalnız orijinallığını itirmir, həm də ümumiyyətlə az anlaşıqlı olur [6, s.237].

Slənqlərə aid edilən sözlərin çoxu son nəticədə ümumxalq dilində yer alır. “Bonus” sözünün mənası bir vaxtlar yalnız birja maklemlərinə məlum idi, indi isə ingilis dilinin əsas lüğət fondunda özünə yer alıb. Bundan başqa, bu sözün əsasında “bonus job” – *götürə iş* və “bonus system” – *mükafatlı ödəniş sistemi* kimi söz birləşmələri yaranmışdır.

Ayrıca bir qrup kimi gənclərin slənqini fərqləndirirlər. Gənclər slənqi yaş həddi ilə birləşən çoxlu sayda insanın ünsiyyət vasitəsidir. Bu slənqin istifadəçiləri adətən 12-30 yaş arasındadır. Bəzi mütəxəssislər hesab edirlər ki, slənq az sayda həyat hadisələrində işlədilir. Amma bununla razılaşmaq çətindir. Slənq praktik olaraq həyatın bütün sahələrini əhatə edir, həyatın bütün situasiyalarını təsvir edir, çünki slənq söz danışanın danışdığı predmetinə emosional münasibətinin nəticəsində yaranır.

Slənq daimi söz yaradıcılığıdır, onun əsasında söz oyunu prinsipi durur. Slənqli mətnə ən əsası komik, oyun effektidir. Cavan adam üçün yalnız “nə demək” deyil, həm də “necə demək” vacibdir. Bu, maraqlı həmsöhbət olmaq üçün lazımdır. Gənclər slənqi dedikdə, biz yaxın, dostluq münasibətində olan cavanların ünsiyyətində istifadə edilən, daim transformasiyaya uğrayan yüksək ekspressiv gücə malik dil vasitələrinin məcmusunu nəzərdə tuturuq.

Aydındır ki, çoxlu sətirləti, özü də hərdən mərifətdən kənar, mənalı olan, aqressivlik oyadan nitq eyni səviyyəli adamların qeyri-formal ünsiyyətində istifadə olunur. Slənqin yerində və adekvat istifadəsinə xeyli ciddi tələblər var. Məhz buna görə onun kütləvi informasiya vasitələrində istifadə edilməsi birmənalı qarşılanmır. Qəzet oxumağa aludə olan adamlar bunu qəti qəbul etmirlər. Özünü mətbuatda və teleekranda görən gənclər isə bunu məmnuniyyətlə qəbul edirlər.

Gənclər slənqi çox vaxt alınma vahidlərin mənasının dəyişdirilməsinə müraciət edir. Slənqlərin bir qismi ənənəvi yolla – şəkilçilərin köməkliyi ilə yaradılır və ya tələffüzün vulqarlaşdırılması yolu ilə əmələ gəlir.

Slənqin ümummilli dilin tərkibinə intensiv keçməsi kütləvi informasiya vasitələrinin böyük təsiri ilə izah olunur. Daim slənqin resurslarına müraciət kütlənin nitqinə təsir etməyə bilməz. Nitq normaları dağılır və loru sözlərin yayılmasına geniş imkanlar açır.

Gənclərin dünyanın dil mənzərəsinin təsvirində, birinci növbədə, dilin xüsusi mövcudluq forması kimi, gənclər slənqinə müraciət etmək lazım gəlir. Bu slənq gənclərin özləri tərəfində yaradılır və buna görə də özündə onlara xas dünya bölgüsünün əlamətlərini, ona münasibətlərini, insanın daxili və zahirə aləmidə fərqli olub həmin kollektiv üçün əhəmiyyətli dil şəxsiyyətinin nişanlarını daşıyır. Slənqi bir neçə aspektdən nəzərdən keçirmək mümkündür:

- 1) funksional – yerinə yetirilən funksiyalar baxımından;
- 2) məzmunu – tematik qrupların tərkibi baxımından;
- 3) semantik – slənq sözlərinin semantikasının xüsusiyyətləri baxımından;

4) diaxronik – onda baş verən dəyişikliklər baxımından;

5) sinxronik – müasir gənclər slənqi üçün səciyyəvi olan sözdüzəltmə üsulları baxımından.

XVII-XVIII əsrlərdə Yeni torpaqlarda xeyli zəngin yazılı abidələr yaradılarsa da, onların dili metropolianın dilindən çox az fərqlənirdi və hətta demək olar ki, bura köç edənləri çoxu artıq püxtələşmiş şəxslər kimi bura gəldiklərindən, özləri ilə gətirdikləri “dili” qoruyur, onun ənənələrindən kənara çıxmamağa çalışırdılar. Bu DİL əlbəttə ki, yerli realiləri də əks etdirir, yəni yerli flora və fauna, müəyyən mənada hindularla bağlı məqamlarda müəyyən yeni sözlər yaradırdılar. Lakin bu kütləvi hal daşımır, ingilis dilinin fonunda slənq kimi deyil, neologizm kimi qavranılırdı. Koloniyaların əhalisi – dil daşıyıcıları metropolianın dilində gedən yeni tendensiyaları nisbətən gec qavrayır və mənimsəyirdi, çünki “dildəki yeniliklər” onlara metropoliyadan gətirilən ədəbi nümunələr və qəzetlər vasitəsilə çatırdı.

Amerika ədəbiyyatının intensiv formalaşması və inkişafı XIX əsrin birinci yarısında başladığından, ayrıca Amerika ədəbi dili və ya ingilis dilinin Amerika variantı haqqında məhz bu dövrdən başlayaraq danışmaq olar. Amerikan ingiliscəsi məhz bu dövrdən yerli söz və ifadələrlə intensive zənginləşməyə başlayır, bədii yaradıcılıqda yerli poetik obrazlar üstünlük verilir. Təsədüfi deyil ki, məhz Amerika ədəbiyyatında «yerli kolorit» adlı termin yaranıb geniş istifadə tapmışdı. Bu isə ən bariz şəkildə müxtəlif səviyyəli slənqlərin, xüsusilə bədii üslubda, işlədilməsinə də təzahür edir. Məhz bu vaxtdan başlayaraq özəl ABŞ ədəbiyyatı və ingilis dilinin Amerika variant inkişaf tapır.

Ədəbiyyat:

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. – Л.: Просвещение, 1973.
2. Farmer J.S. Slang and Its Analogues, Past and Present. A Dictionary, Historical and Comparative, of the Heterodox Speech of All Classes of Society for More Than Three Hundred Years. – N. Y.: 1965.
3. Flexner St.B. American Slang // The American language in the 70s / Ed. By W.A. Estrin, D.V. Mehus. – San Francisco (Cal): 1974. – P.70-86.
4. Glossary of Linguistic Terminology / Pei Mario. – New York: Columbia University Press, 1966.
5. Major C. The Dictionary of Afro-American Slang. – N. Y.: 1970.
6. Porter P. G. Reference Handbook of Grammar and Usage. Derived from Writer's Guide and Index to English. – N. Y.: 1972.

Summary

AMERICAN SLANG AND WAYS OF ITS FORMATION

The American variant of the English language gradually began to form from the very beginning of the relocation to the New Lands of the colonists. This process intensified after independence, when the population of the American colonies began to recognize themselves as a separate nationality. As the development of new territories went unevenly, each region developed its own variant of English. Each region was in the national language with its own peculiarities, “local flavor”. The American «slang» of English was

enriched by various borrowings from the languages that inhabited these lands of peoples who came here from other peoples, simplified to be accessible to the newcomers. In addition, many Anglicisms here changed their lexical meaning. Through American literature, many slang terms entered the literary language.

Резюме

АМЕРИКАНСКИЙ СЛЕНГ И ПУТИ ЕГО ФОРМИРОВАНИЯ

Американский вариант английского языка постепенно начал формироваться с самого начала переселения на Новые земли колонистов. Особенно этот процесс интенсифицировался после провозглашения независимости, когда население американских колоний стало осознавать себя отдельной нацией. Американский «сленг» английского обогащался за счет различных заимствований из языков, заселявших эти земли народов, прибывавших сюда представителей других народов, упрощался, чтобы быть доступным для вновь прибывших. К тому же многие англицизмы здесь переиначивались, меняли свое лексическое значение. Через американскую литературу многие сленгизмы вошли в литературный язык.

Rəyçi: fil.f.d. S.İ.Səlimova

Çapa imzalanıb: 15.06.2022.
Format: 84x108 1/16. Qarnitur: Times.
Həcmi: 15 ç.v. Tiraj: 300.

Redaksiyanın ünvanı:
Az1014, Bakı şəhəri, R.Behbudov küçəsi, 134. Azərbaycan Dillər Universiteti,
Email: aduelmixeberler@gmail.com